

Секретаријатот за европски прашања интервенираше во текстот, заменувајќи ја референцата „Поранешна Југословенска Република Македонија“ со уставното име „Република Македонија“.

IV. Заклучоци и препораки

Врз основа на горенаведените анализи и проценките во резимеата на земјата во Анексот, Комисијата ги дава следниве **заклучоци и препораки**:

I

1. Во текот на изминатите пет години, Комисијата го зацврсти кредибилитетот на политиката на проширување и ја подобри својата трансформациона моќ преку обезбедување посилен фокус за решавање на фундаменталните реформи во почетокот од процесот на проширување. Комисијата стави посебен акцент на **трите столбови**: i) **владеење на правото**, ii) **економско управување** и iii) **реформа на јавната администрација**.
2. Во 2012 година, Комисијата воведо нов пристап во однос на владеењето на правото. Во 2013 година, Комисијата утврди рамка за зајакнување на економското управување, повикувајќи се на искуството на Европскиот семестар. Оваа година, Комисијата дава нови идеи за поддршка на реформите во јавната администрација во земјите од проширувањето. Трите столбови на обновениот процес на проширување се меѓусебно поврзани и напредокот во овие области ќе биде клучен за одредување кога земјите ќе бидат целосно подготвени да се приклучат кон ЕУ.
3. Политиката на проширување на ЕУ продолжува да придонесува за взаемна корист на мирот, безбедноста и просперитетот во Европа. Тоа ја засилува политичката и економската сила на ЕУ и имаа **моќен трансформационски ефект** врз засегнатите земји. Добро подготвен процес на пристапување обезбедува проширувањето да не е на сметка на ефикасноста на Унијата.
4. Десетгодишнината во мај на **историскиот пристап на десет земји-членки** во 2004 година е потсетник за постигнатиот напредок. Како што ЕУ се проширува, така се даваат можности за нашите компании, инвеститори, потрошувачи, туристи, студенти и сопственици на имот. Од пристапувањето имаат корист и оние земји кои се приклучуваат кон ЕУ и оние земји-членки кои се веќе приклучени. Трговијата и инвестициите се зголемија. Квалитетот на животот на граѓаните се подобри откако се применуваат пошироко стандардите на ЕУ за животната средина, потрошувачите и другите стандарди на ЕУ.
5. За земјите од Западен Балкан, **јасната перспектива за членство во ЕУ** дадена од страна на земјите-членки на ЕУ е клучен фактор за стабилност. Таа го поддржува напредокот кон исполнувањето на неопходните услови, вклучувајќи ги и оние на Процесот за стабилизација и асоцијација. Добрососедските односи и инклузивната регионална соработка се од суштинско значење. Од суштинско значење се континуираните напори за решавање на билатералните прашања и за надминување на остатокот од минатото во поглед на историјата на овој регион, во кој неодамна имаше конфликт.
6. Проширувањето стана моќен инструмент на надворешната политика на Унијата. Настаните во соседството на ЕУ ја нагласуваат важноста на политиката на проширување, како алатка за натамошно продлабочување на соработката по клучните **прашања од надворешната политика**. Билатералниот надворешен политички дијалог треба да биде подобрен со секоја од земјите од проширувањето. Поглавје 31: Надворешната безбедносна и одбранбена политика треба да се решава на почетокот со земјите во преговори. Комисијата ја нагласува важноста на земјите од проширувањето прогресивно да се усогласуваат со позициите на надворешната политика на ЕУ. Таа, исто така, ја нагласува важноста на заедничката безбедносна и одбранбена политика, вклучувајќи, на пример, учество во програмите на Европската агенција за одбрана.
7. Процесот на пристапувањето е ригорозен, изграден врз строги, но праведни **условно**, утврдени критериуми и на принципот на сопствени заслуги. Ова е клучно за кредибилитетот на политиката на проширување за обезбедување поттик за земјите на проширување да продолжат со сеопфатните

реформи и за обезбедување на поддршката на граѓаните на ЕУ. Од нивна страна, земјите-членки, заедно со институциите на ЕУ, треба да водат информативна дебата за политичките, економските и социјалните влијанија од политиката на проширување.

8. Што се однесува до првиот столб, зајакнувањето на **владеењето на правото** е од суштинско значење за обновувањето на процесот на пристапување. Судските реформи треба да се остваруваат енергично за да се обезбеди дека независното и непристрасно судство ефикасно ќе ја спроведува правдата. Земјите треба да создадат веродостојна евиденција за истрагите, обвиненијата и пресудите во случаите на организиран криминал и корупција. Казните треба да делуваат превентивно а имотот стекнат на нелегален начин треба да се конфискува. Владеењето на правото ги поддржува деловната и инвестициската клима, обезбедувајќи правна сигурност и придонесувајќи за конкурентноста, создавањето на работни места и растот.
9. Комисијата и понатаму го спроведува новиот пристап кон владеењето на правото одобрен од страна на Советот во декември 2011 година. Справувањето со владеењето на правото рано во процесот на пристапување го зголемува времето, во најголем можен степен, кое е потребно за земјите да развијат солидна евиденција за спроведувањето на реформите. На овој начин ќе се обезбеди дека реформите се длабоко вкоренети и неповратни. Во согласност со новиот пристап, Комисијата е решена да обезбеди севкупна рамнотежа во преговорите. Напредокот во поглавјата 23: Правосудство и фундаментални права и 24: Правда, слобода и безбедност ќе треба да се направи паралелно со напредокот во преговорите во целост. Комисијата потсетува на постоенето на клаузула за „севкупна рамнотежа“ на преговарачките рамки и можност за запирање на преговорите во други поглавја, ако има застој во напредокот на владеењето на правото.
10. **Фундаменталните права** во голема мера се содржани во правната рамка на земјите од проширувањето, но треба повеќе да се направи за да се гарантира дека тие целосно ќе се почитуваат во практика. Слободата на изразување и медиумите останува посебен проблем. Постои потреба за подобра заштита на правата на припадниците на заедниците. Дискриминацијата и непријателството кон ранливите групи, вклучувајќи и врз основа на сексуалната ориентација, и останува важен проблем. Потребна е дополнителна работа за унапредување на правата на жените, вклучувајќи справување со семејното насилство, како и на правата на децата и на лицата со посебни потреби. Постои потреба за подобро интегрирање на земјите од проширувањето во рамките на ЕУ и за поддршка на ширењето на најдобрите практики. За таа цел, Комисијата силно ги охрабрува земјите кандидатки да продолжат со нивните подготовки за учество во својство на набљудувачи во работата на Агенцијата на ЕУ за фундаментални права.
11. Што се однесува до вториот столб, зајакнувањето на **економското управување и конкурентноста** во земјите од проширувањето е од клучно значење за исполнување на економските критериуми за членство во ЕУ. Треба да се интензивираат реформите за да се постигне одржлив раст, подобрување на деловното окружување и поттикнување на инвестиции. Треба да се реши високата невработеност, особено меѓу младите. Поддршката на економскиот развој, исто така, треба да го ублажи миграцискиот притисок врз ЕУ. Можната потреба од преодни мерки, како и нивната природа и/или потребата од заштитен механизам во областа на слободното движење на работниците ќе бидат опфатени во текот на преговорите за пристапување во врска со идното проширување, земајќи ја предвид идната проценка на влијанието.
12. Повикувајќи се на искуството од Европскиот семестар и зајакнатото економско владеење во ЕУ, Комисијата започна подобрени процеси на соработка со земјите од проширувањето. За Западен Балкан, Комисијата предвидува подготовка на Национални програми за економски реформи кои се состојат од два дела. Првиот дел ќе се состои од подобрена верзија на постојните Претпристапни економски програми за земјите кандидатки и Економски и фискални програми за потенцијалните кандидатки, проширени за да го опфатат и Косово. Ова ќе воспостави рамка за среднорочна макроекономска и фискална политика, со зголемен фокус врз оценувањето на надворешната одржливост и структурните пречки за раст. Вториот дел ќе ги опфати структурните реформи кои по природа се секторски и најважни за подобрување на конкурентноста и растот, вклучувајќи ги и потребите за инфраструктурни инвестиции. За зајакнување на надзорот, процесот на евалуација ќе

продолжи да резултира во построкуирани насоки за политиките во секоја земја. Со Турција, ќе биде воспоставен економски дијалог на високо ниво.

13. Што се однесува до третиот столб, реформата во јавната администрација (РЈА) е приоритет во сите земји. Јавната служба и понатаму е прекумерно политизирана. Транспарентноста, одговорноста, професионалноста и ефикасноста на јавната администрација треба да се зајакнат. Потребен е поголем фокус кон потребите на граѓаните и деловната заедница. И јавното финансиско работење, исто така, има потреба од поголемо внимание. Комисијата подобро ќе ја интегрира реформата во јавната администрација во процесот на проширување. Формирани се „специјални групи на РЈА“, или пак, истите се во процес на основање во земјите од проширувањето. Овие групи ќе станат клучната платформа за понатамошно водење на работата на РЈА. Треба да постои построкуирана, политичка дискусија за клучните прашања во Советот/Комитетот за асоцијација. Пристапните преговори треба исто така да се користат за да се поттикне потребната реформа. Клучните прашања треба да се решат преку соодветни поглавја, особено јавни набавки, финансиска контрола, судство и фундаментални права, оданочување и економска и монетарна политика и во контекст на меѓувладини конференции. Специјалните групи, исто така, ќе бидат форум за решавање на хоризонталните проблеми на РЈА од соодветните поглавја од преговорите, следење на напредокот и обезбедување конзистентност. Резултатите ќе имаат повратен ефект во поглавјата од преговорите.
14. Од клучно значење е да се поддржи процесот на реформи, зајакнувањето на функционирањето и независноста на клучните демократски институции во земјите од проширувањето. Ова вклучува обезбедување на конструктивен и одржлив дијалог низ политичкиот спектар, особено во рамки на Собранието. Исто така, треба повеќе да се направи за да се поттикне поволна средина за организациите на граѓанското општество. Силното граѓанско општество ја зајакнува политичката одговорност и промовира подлабоко разбирање на реформите поврзани со пристапувањето.
15. Добрососедските односи се суштински елемент на процесот за стабилизација и асоцијација. Потребни се континуирани напори за да се надмине наследството од минатото, за да се негуваат помирувањето и решавањето на билатералните спорови меѓу земјите од проширувањето и земјите-членки. Билатералните прашања треба да се решат од страна на засегнатите страни колку што е можно порано и не треба да го задржуваат процесот на пристапување, кој треба да се заснова на воспоставената условеност.
16. Регионалната соработка дополнително е зајакната во текот на изминатата година. Комисијата целосно ја поддржува работата на Процесот за соработка во Југоисточна Европа (ПСЈИЕ) и Советот за регионална соработка, вклучувајќи ја Регионалната стратегија 2020. Зголемувањето на вклученоста на Косово во регионалните иницијативи претставува позитивен развој. Комисијата го поздравува отпочнувањето на зајакнатата соработка меѓу Западен Балкан 6 во рамките на Процесот за стабилизација и асоцијација. Ваквите настани ја зајакнуваат мултилатералната димензија на политиката за проширување, ја поддржуваат инклузивната соработка и ги споделуваат најдобрите практики за економско управување и промовираат поврзаност во рамки на регионот и со ЕУ. Комисијата, исто така, го поздравува Самитот во Берлин кој се одржа во август, со што покажа силна политичка поддршка за европската перспектива на Западен Балкан. Предвидени се понатамошни годишни самити, каде Австрија ќе биде следен домаќин. „Берлинскиот процес“ може да биде инструмент за поттик на реформите и утврдување на реални приоритети за клучни инвестиции во поврзувањето. Исто така, може да дејствува и како поттик при решавање на нерешени билатерални прашања. Комисијата е подготвена да го поддржи понатамошниот тек на оваа иницијатива.
17. Нов инструментот за претпристапна помош започна во 2014 година. Преку ИПА II, ЕУ ќе обезбеди 11,7 милијарди евра за периодот 2014-2020 година, за поддршка на земјите од проширувањето во нивната подготовка за пристапување, како и во регионалната и прекугранична соработка. ИПА II го зголемува фокусот на приоритетите за пристапување во ЕУ во областите демократија и владеење на правото, како и конкурентноста и растот. ИПА II, исто така, воведува секторски пристап, поттик за испорака на резултати, зголемена буџетска поддршка и одредување приоритетни проектите. Потребен е координиран пристап за големите инвестиции по главните инфраструктурни коридори.

Координацијата со меѓународните финансиски институции е зајакната. Инвестициската рамка на Западен Балкан ќе продолжи да ги поддржува инвестициите за зголемување на работните места, како и растот и промовирањето на поврзаноста во регионот.

27. Република Македонија: Процесот на пристапување на Република Македонија кон ЕУ е во ќор-сокак. Непостапувањето по препораката на Комисијата од страна на Советот значи дека сè уште не се отворени пристапните преговори. Во исто време, неуспехот на Владата да реши доволен број на клучни прашања направи штета на одржливоста на реформите и видливо назадување во некои области.

28. Натамошен напредок е направен во поглед на реформата на јавната администрација, како и во активната регионална и меѓународна полициска соработка. Земјата одржува високо ниво на усогласување со *acquis*-то споредбено со тоа каде се наоѓа во процесот на пристапување. Агендата на ЕУ останува стратешки приоритет на земјата.

29. Сепак, во текот на изминатата година постои сериозна загриженост за зголемување на политизацијата на државните институции и владината контрола врз медиумите, вклучително и во контекст на изборите, како што е соопштено од страна на ОБСЕ/ОДИХР. Довербата во државните институции постепено се нарушува. Се зголемува загриженоста за селективна правда. Состојбата со слободата на медиумите продолжува да се влошува. Неодамнешните политички кризи меѓу Владата и опозициските партии покажаа дека партиските интереси сè повеќе преовладуваат над националните. Одговорност на Владата и на опозицијата е да обезбедат дека политичката дебата се одвива првенствено во Собранието и да придонесат за создавање на услови за нејзино правилно функционирање. Владата треба да обезбеди дека опозицијата ќе има можност во целост да ја извршува својата функција на демократска контрола. Во исто време, опозицијата, исто така, треба да се вклучи конструктивно во демократските процеси. Во текот на минатата година, не се одржа состанок на Пристапниот дијалог на високо ниво. Во однос на меѓуетничката ситуација, треба да се изгради поголема доверба меѓу заедниците. Прегледот на Охридскиот рамковен договор треба да биде завршен, а неговите препораки да се спроведуваат.

30. Останува од суштинско значење да се преземат решителни чекори кон решавање на „прашањето за името“ со Грција. Неуспехот на страните во овој спор да постигнат компромис, по 19 години преговори со посредство на ОН, има директно и негативно влијание врз европските аспирации на земјата. Потребна е одлучна акција, како и проактивна поддршка од страна на лидерите на ЕУ. Комисијата се повикува на ставот дека, ако беа во тек скрининг-процесот и дискусиите со Советот за создавање на преговарачката рамка, би се создала потребната динамика што би можела да даде поддршка на изнаоѓањето на компромисно и меѓусебно прифатливо решение за прашањето за името, дури и пред да се отворат поглавјата од преговорите.

31. Свкупно, со оглед на кумулативниот напредок што земјата го постигнала, Комисијата смета дека политичките критериуми и понатаму се исполнуваат во задоволителна мера и ја задржува својата препорака да се отворат пристапните преговори, но жали за назадувањата во изминатата година. Комисијата ги повикува властите да преземат решителни мерки за да се одговори на загриженоста за зголемување на политизацијата и растечките недостатоци во однос на независноста на судството и слободата на изразување, со цел препораката да може да се задржи во наредните години. Комисијата останува посветена на помагање на земјата во напорите, вклучително и преку инклузивен процес на Пристапен дијалог на високо ниво, во спроведувањето на реформите поврзани со ЕУ, со цел да се достигне целосниот потенцијал на односите.

АНЕКС

Резиме на заклучоците од извештаите за напредокот на Црна Гора, Србија, Република Македонија, Босна и Херцеговина, Косово и Турција

Република Македонија:

Севкупно, земјата во доволна мера ги исполнува **политичките критериуми**. Земјата ги има завршено поголем де од реформите во однос на судскиот систем и јавната администрација, и има постигнато напредок по станувањето земја кандидатка во 2005 година. Нивото на усогласеност на законодавството е високо во однос на тоа каде земјата се наоѓа во процесот на пристапување. Сепак, постојат сериозни предизвици, а во некои области тие се зголемија. Тие се однесуваат, особено на зголемената политичката култура на поделби, сериозната загриженост за зголемување на политизацијата и владината контрола над државните институции и медиумите и сè уште крвката меѓуетничка ситуација.

Претседателските и парламентарните избори од април 2014 година беа оценети од страна на ОБСЕ/ОДИХР како ефикасно спроведени, но со недостаток на раздвоеност помеѓу државните и партиските активности и пристрасното медиумско известување. Загриженоста за нејасната одвоеност на државата и на владеачките партии ја поткопува довербата во јавните институции. Недостатокот на дијалог и постојаните поделбите меѓу партиите доведоа до обновување на политичката криза, која произлегува од обвинувањата во врска со изборите, заради кои главната опозициска партија го напушти Собранието. Главните политички партии не направиле доволно напори за да се вклучат во конструктивна политика во интерес на целиот електорат и земјата во целина. Владата и опозицијата треба да преземат чекори за да се врати политичкиот дијалог во Собранието. Владата треба да обезбеди дека опозицијата ќе има можност во целост да ја извршува својата функција на демократска контрола. Во исто време, опозицијата, исто така, треба да се вклучи конструктивно во демократските процеси.

Политизацијата на јавната администрација, како на централно така и на локално ниво, претставува сериозна загриженост. Принципите на транспарентност, отчетност и заслуга сè уште не се целосно применети.

ОБСЕ/ОДИХР освен тоа, извести за кредибилни обвинувања за вршење притисок врз вработените во јавниот сектор за време на изборите во април 2014 година. Овие прашања треба да се решат, вклучително преку новата законодавна рамка.

Независноста и компетентноста на судовите, исто така, треба дополнително да се подобрат и повеќе да се фокусираат на квалитетот на правдата за граѓаните. Високото ниво на законски и технички напредок на земјата во оваа област, е засенет од растечката загриженост за селективноста на правдата. Воспоставена е евиденција, но корупцијата останува распространета во многу области и продолжува да биде сериозен проблем. Антикорупциската рамка треба поефикасно да се спроведува.

Беа направени понатамошни подобрувања во областа на полициската соработка и борбата против организираниот криминал и трговијата со луѓе. Напорите треба да продолжат за да се продолжи со евиденцијата на истраги, обвиненија и пресуди во случаите на организираниот криминал и корупција. Борбата против организираниот криминал и корупцијата е фундаментална при справувањето со криминалната инфилтрација на политичките, правните и економските системи.

Целокупната рамка за заштита на фундаменталните човекови права е воспоставена, но поголем фокус треба да се стави на ефикасното спроведување. Потребни се континуирани напори за справување со

предрасудите и дискриминацијата на Ромите и за отстранување на нетолеранцијата против лезбејската, геј, бисексуалната, трансродовата и интерсексуалната (ЛГБТИ) заедница.

Состојбата со слободата на медиумите продолжи да се влошува. Влијанието на Владата врз медиумите се остварува преку, меѓу другото, рекламирање финансирано од државата. Недостасува вистинско независно известување и има недостаток на точни и објективни информации кои се достапни на јавноста преку главните медиуми, како и недостатокот на информативна јавна дебата.

Во однос на меѓуетничките односи, Охридскиот рамковен договор, со кој се стави крај на конфликтот од 2001 година, ја обезбедува рамката за гарантирање на мултиетничкиот карактер на општеството. Сепак, преовладува недостаток на доверба помеѓу заедниците. Лесно може да се предизвикаат тензии од настани или инциденти. Потребен е проактивен и заеднички пристап за промовирање на инклузивно мултиетничко општество. Прегледот на Охридскиот рамковен договор сè уште треба да биде завршен и да се спроведуваат неговите препораки.

Земјата генерално одржува добри односи со другите земји од процесот на проширување и игра активна улога во регионалната соработка. Важен е конструктивниот пристап кон односите со соседните земји-членки на ЕУ. Треба да се избегнуваат активности и изјави кои негативно влијаат на добрососедските односи.

Во однос на **економските критериуми**, Република Македонија останува добро напредната, а во некои области направи одреден дополнителен напредок во воспоставувањето на функционална пазарна економија. За справување со конкурентскиот притисок и пазарните сили во рамките на Унијата на среден рок, земјата треба да се справи со важни предизвици преку одлучно спроведување на структурни реформи.

Економското закрепнување продолжи да напредува, но останува тесно засновано на надворешниот сектор, и има ограничено влијание врз невработеноста која и понатаму останува висока, особено меѓу младите луѓе. Реформите кои се справуваат со структурните ригидности на пазарот на трудот покажуваат колеблив напредок. Финансиската стабилност се задржа и се зголеми приливот на СДИ. Се влоши фискалната дисциплина, како и транспарентноста и квалитетот на владиното трошење.

Можностите за раст и вработување зависат во голема мера од деловното опкружување на домашниот приватен сектор. За поддршка на ова, постои потреба за понатамошно олеснување на постапките за издавање дозволи, исто така, со цел да се поттикнат меѓусебните врски помеѓу домашни и странски фирми; да се забрзаат процедурите за излез од пазарот; и, генерално, да се обезбедат еднакви услови на конкурентност за сите компании при спроведувањето на деловната регулатива. Пристапот до финансии ќе треба да се подобри, вклучувајќи и поправање на каналот банка-кредитирање. Потребно е решавање на подоброто усогласување на работничките вештини со побарувачката на работна сила преку понатамошни реформи на образовниот систем, вклучително и спроведувањето на стратегијата за стручно образование. Во врска со јавните финансии, повторното влошување на фискалната дисциплина во 2013 и 2014 година ја истакнува потребата за подобри постапки за планирање на буџетот и подобра конзистентност во годишното извршување на буџетот со среднорочна фискална стратегија. Потребно е да се подобри квалитетот на јавната потрошувачка, со пренасочување на составот на капитални трошоци кон инвестиции за зголемување на растот.

Република Македонија постигна понатамошен напредок во подобрување на својата способност за преземање на обврските од членството. Земјата и понатаму е вклучена во процесот на стабилизација и асоцијација и да ги исполнува своите обврски од Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Земјата има широка соработка со ЕУ во сите области на правото на ЕУ и е во напредно ниво на усогласеност на законодавството, на стратешко и институционално ниво. Нивото на усогласеност на земјата е доволно за придвижување во следната фаза од процесот на пристапување. Фокусот сега треба да се стави на административниот капацитет и ефикасното спроведување.

Во областа на внатрешниот пазар, добро ниво на усогласување на законодавството веќе е постигнато во однос на движење на капиталот, поштенските услуги и правото на трговски друштва. Во областа на правда и внатрешни работи, земјата е добро напредната во нејзините подготовки за визната политика, надворешните

граница и Шенген, како и полициската соработка. Од друга страна, потребни се понатамошни напори особено во однос на регионалната политика, животната средина и климатските промени, социјалната политика и образованието. Јавната внатрешна финансиска контрола, исто така, треба дополнително да се зајакне и развие во рамките на јавната администрација.

Советот сè уште нема одлучено за предлогот на Комисијата од 2009 година за премин во втората фаза на асоцијација, согласно член 5 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација.